

різних ВНЗ України та інших держав дає підстави стверджувати, що в змісті й організації професійної підготовки необхідно застосовувати міждисциплінарний, аксіологічний, науково-дослідницький і діяльнісний підходи в комплексі.

Література:

1. Глухова Г.Г. Аксіологічний підхід до формування екологічної культури студентів вищої технічної школи / Глухова Г.Г. // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Випуск 45. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – С.203-208.
2. Єфіменко Н.Г. Особливості формування екологічної культури студентів вищих технічних закладів освіти: Автореф. дис.... канд.пед наук / Єфіменко Н.Г. – 13.00.04. – Харків, 2000. – 18 с.
3. Лук'янова Л.Б. Сучасні підходи до формування екологічної компетентності фахівців / Л.Б.Лук'янова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми: Зб.наук. праць. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип.17. – С.60-70.
4. Павленко И.Г. Организация творческой активности студентов в процессе формирования экологической культуры / Павленко И.Г. // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – С.132-135.
5. Реймерс Н.Ф. Экология: теория, законы, правила, принципы и гипотезы. – М.: Россия молодая, 1994. – 367 с.
6. Сове Л. Экологическое образование: возможности и ограничения // Контакт: Бюлетень ЮНЕСКО – ЮНЕП по образованию в области окружающей среды. – 2002. – Т. XXVII. – № 1-2. – С. 1-4.
7. Тарасенко Н.Ф. Природа, технологія, культура: філософсько-мировоззренческий анализ / Тарасенко Н.Ф. – К.: Наукова думка, 1985. – 256 с.
8. Швед М. Екологічна едукція за кордоном і в Україні: Монографія /М. Швед. – Львів: Видавництво «Світ». – 1997. – 115 с.

Ключові слова: екологічна культура, екологічна підготовка студентів, екологічні проблеми.

Рассмотрена взаимосвязь и взаимообусловленность экологической культуры и профессиональной подготовки.. Выявлены пути и способы формирования экологической культуры будущих специалистов.

Intercommunication and interconditionality of ecological culture and professional preparation of students is considered. Ways and methods of forming of ecological culture of future specialist are exposed.

УДК 378 [504.056+504.06]

А.О. Дячук
м. Хмельницький, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Постановка проблеми. Аналіз проблем системи управління і професійної підготовки майбутніх управлінців дає підстави науковцям зробити висновок, що в підготовці управлінських кадрів необхідно посилити соціально-психологічний аспект, а також застосовувати в навчальному процесі імітаційні, динамічні моделі, навчальні ситуації, що презентували б узагальнені варіанти майбутньої професійної діяльності [2, с.265].

Пропонуємо в професійній підготовці майбутніх фахівців з УЕБ здійснити трансформацію професійних завдань у навчально-професійні, тобто відтворювати конкретний характер професійної діяльності під час навчання студентів. Найкращим методом такого професійно орієнтованого навчання вважаємо кейс-метод.

Процес навчання з використанням кейс-метода є імітацією реальної події, що поєднує в собі достатньо адекватне віддзеркалення реальної дійсності, невеликі матеріальні і часові витрати, а також варіантність навчання. Можна сказати, що кейс-метод – це ділова гра в мініатюрі, оскільки він поєднує в собі професійну діяльність з ігровою. Суть даного методу в

тому, що навчальний матеріал подається студентам у вигляді проблем (кейсів), а знання одержуються в результаті активної і творчої дослідницької роботи. Причому кейс-метод передбачає активну участь в обговоренні ділової ситуації як студентів, так і викладача.

Мета навчання за допомогою кейс-методу – підготувати фахівця, який уміє правильно аналізувати ситуацію, виявляти причини, вибирати найбільш оптимальні варіанти рішень, приводити їх у дію, нести відповідальність за можливі наслідки, здійснювати контроль. Робота з кейсами передбачає аналіз конкретної ситуації, який охоплює самостійну роботу студентів, групове обговорення, публічний виступ з представленням та захистом запропонованого рішення, а також контрольне опитування з метою визначення рівня теоретичних знань, що стосуються даної ситуації.

Під час опрацювання кейсів перед студентом поступово вимальовується ситуація з чинниками, що спричинили її виникнення. Тому основна проблема в застосуванні кейс-методу – це структурування самих навчальних ситуацій, що потребують аналізу. Ситуативний аналіз як метод дослідження орієнтований на отримання не єдиної, «точної» істини, а багатьох відповідей про якусь проблему. Тому при використанні цього методу увага акцентується не на оволодінні готовими знаннями, а на їх творчому опрацюванні та оцінюванні. Студентам пропонується проаналізувати ситуацію, для полегшення чого необхідно дати відповідь на низку запитань. Безпосередня мета – спільними зусиллями групи проаналізувати конкретну ситуацію і виробити практичне рішення поставленої проблеми.

Аналіз раніше здійснених досліджень. Кейс-метод в літературі часто називається методом case study, що означає метод конкретної ситуації. Найбільш широке застосування цей метод має в підготовці економістів, де вдало поєднується з діловими іграми, мозковим штурмом та іншими методами інтерактивного навчання (Н. Бойцун [1]; С. Ковальва [3]; Г. Кравчук [4]). Цей метод передбачає використання конкретних випадків (ситуацій, історій) для спільного аналізу, обговорення, вироблення оптимальних рішень студентами під час вивчення певного розділу навчальної дисципліни, враховуючи її професійне спрямування. Кейс-метод вважається одним із найбільш ефективних способів навчання майбутніх фахівців навичкам розв'язування типових проблем [3, с.131].

Невирішені аспекти проблеми. Незважаючи на досить поширену практику використання кейс-методу в професійній освіті, залишаються невивченими особливості його впровадження у професійну підготовку майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою.

Мета статті – розглянути можливості, переваги та труднощі застосування кейс-методу в підготовці майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кейс-метод є дуже гнучким, варіативним і сприяє розвитку креативності та навичок менеджменту, що вкрай важливе для фахівця з УЕБ. Джерела кейсів можуть бути найрізноманітнішими: художні твори, кінофільми, наукова інформація, експозиції музеїв, досвід студентів, навіть підручники і сама модель галузі екологічної безпеки. Навчання за допомогою кейс-метода дає можливість роботи за такими напрямками:

- виявлення, відбір і вирішення проблем;
- робота з інформацією – осмислення значення деталей, описаних в ситуації, аналіз і синтез інформації та аргументів;
- робота з пропозиціями і висновками;
- оцінка альтернатив і ухвалення рішень;
- розгляд проблем, пов'язаних із здійсненням ухвалених рішень;
- слухання і розуміння інших людей, робота в групі і представлення її результатів;
- співвідношення теорій і концепцій з навчальною ситуацією і з реальним життям;
- взаємне навчання і пошук міжпредметних зв'язків.

Кейс-метод дозволяє активізувати різні чинники: теоретичні знання з теоретичного курсу, практичний досвід студентів, їхню здатність висловлювати свої думки, ідеї, пропозиції, уміння вислухати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу студенти мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оцінювальні навички, навчитися працювати в команді, застосовувати на практиці теоретичний матеріал.

Використання цього методу необхідне ще й тому, що він дозволяє побачити неоднозначність вирішення проблем у реальному житті. Можна бути чудовим фахівцем-теоретиком (наша система вищої освіти може з легкістю забезпечити високий рівень теоретичних знань), але навчитися знаходити найбільш раціональне рішення, бути готовим співвідносити вивчений матеріал з практикою – цьому потрібно вчити за допомогою активних методів навчання, зокрема включаючи кейси в навчальні курси.

Кейс-технології дозволяють вивчити і зібрати воедино різні факти, систематизувати їх згідно з поставленою метою і тим самим дати можливість оцінити різні аспекти, поставити нові завдання для дослідження і розвитку. Свою вигоду при застосуванні цього методу має і викладач: грамотно скеровуючи дискусію, він може вивести на нове рішення проблеми, побачити упущені раніше грані даної ситуації. Ситуаційний аналіз сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок прийняття рішень. Разом з тим, найважчим у побудові теорії на основі ситуаційного аналізу є аналіз одержаних даних.

Як і будь-яка інша, кейс-технологія має свій узагальнений алгоритм, застосовний до різних видів діяльності і до різних об'єктів. У наукових дослідженнях цей алгоритм стає методологією для фахівців різних шкіл і напрямів, у виробництві – дозволяє підвищити його ефективність і зменшити ризик неправильних інвестицій, в освіті – стимулювати студентів до рішення завдань і ухвалення нестандартних рішень.

Алгоритм реалізації кейс-методу включає наступні кроки:

1. Постановка мети дослідження.

2. Аналіз: вивчення структури, виділення істотних чинників, збір емпіричних даних. Результат: систематизований набір фактів (текстова модель), яку можна розглядати як опис ситуації, що склалася.

3. Визначення потреб (попиту, сприятливих умов для розвитку). Результат: часткові завдання для різних елементів створеної на попередньому етапі моделі.

4. Аналіз ринку пропозицій для вирішень поставлених завдань (ситуації-аналоги, вживані технології, нові ідеї). Результат: вибірка готових засобів або ухвалення рішення про розробку власних.

5. Визначення критеріїв успішного застосування вибраного методу рішення або нової технології. Результат: кількісні або якісні показники, що характеризують поліпшення ситуації для всіх або основних її складових.

6. Розробка стратегії впровадження нових засобів. Результат: план короткострокових і довгострокових заходів.

Для кожної з галузей застосування кейс-методу дозволяє виділити два основні «протилежні» чинники, що впливають на процес розвитку, встановити їх взаємовплив і рівновагу. В економіці такими чинниками є попит і пропозиція, у виробництві – можливості і потреби, в освіті – підготовка стратега і тактика. Виділивши два головні чинники, що є якщо не антиподами, то протилежними сторонами або межами заданого діапазону, необхідно деталізувати структуру і визначити низку інших чинників. Такий підхід вже на першому етапі аналізу дозволяє застосувати методи математичного моделювання і здійснити деякий прогноз.

Застосування кейс-технології в нашій практиці переслідувало дві мети: вирішення сформульованої в даному кейсі проблеми стосовно міст України і розповсюдження методології дослідження, саме кейс-технології, на весь клас професійних завдань. У даному

випадку другою метою стала розробка методики вивчення ризику забруднення повітря різних промислових міст України.

Впроваджуючи кейс-метод у професійну підготовку майбутніх фахівців з УЕБ, ми враховували, що головне в кейсовому методі – це:

- навчити студента аналізувати конкретні ситуації;
- виявляти причини, що призвели до виникнення екологічної ситуації;
- вміти знаходити певні варіанти рішень;
- вміти обґрунтувати доцільність вибору того, чи іншого варіанту;
- вміти передбачити можливі перешкоди у прийнятті рішень [4, с.104].

Користуючись рекомендаціями педагогів [1-6], ми використовували такі прийоми:

1. Опис конкретної ситуації, екологічної проблеми у вигляді фактологічного матеріалу.
2. Опис ситуації у вигляді діалогу між діючими керівними особами.
3. Опис дій і діючих осіб із зазначенням їхніх посадових прав і обов'язків.
4. Використання допоміжного ілюстративного матеріалу (довідники, схеми, таблиці, графіки).

графіки).

5. Ситуаційний аналіз в екологічній освіті використовувався нами, коли:

- необхідно отримати відповідь на запитання «як» і «чому»;
- дослідник не має можливостей контролювати реальні події;
- необхідно вивчити явище у реальному життєвому контексті.

Здійснення ситуаційного аналізу передбачало дотримання таких етапів: формування задуму дослідження, проведення ситуаційного аналізу, збір даних, аналіз одержаної інформації, підведення підсумків.

Формування задуму дослідження полягає у розробці запитань, формулюванні гіпотези дослідження, виборі одиниць аналізу, критеріїв інтерпретації одержаних даних, виборі типу ситуаційного аналізу (пояснювального, дослідницького чи описового), вибору кейсу.

Проведення ситуаційного аналізу як наступний етап застосування методу залежить від підготовленості студентів, а саме: знання явища, що вивчається; здатності задавати запитання; вміння бути «гарним слухачем»; гнучкості та адаптивності. На цьому етапі ведеться протокол ситуаційного аналізу, що містить опис інструментів дослідження та загальні правила, яких необхідно дотримуватися під час використання дослідницьких інструментів.

Збір даних передбачає використання таких джерел інформації: документів (листів, звітів, програм, статутів), архівних матеріалів (списків, бюджетів, описових документів тощо), інтерв'ю (у вільній формі, структурованих і навіть опитувань), прямого та включеного спостереження, речових артефактів. Збираючи інформацію для ситуаційного аналізу, ми дотримувались таких принципів:

- використання різноманітних джерел інформації (пошук повідомлень з різних джерел, які підтверджують одне одного, збільшують рівень надійності дослідження);
- створення бази даних дослідження (яка може мати таблиці, статистичні дані, документи, зауваження, зрозумілі та доступні для повторного використання);
- взаємозв'язку та послідовності фактів (зв'язок між початковими питаннями та процедурою дослідження, фактами та обставинами, збереженням поточної інформації та її використанням).

Характерною особливістю кейс-метода є створення проблемної ситуації, яка базується на фактах із реального життя, тобто метод ситуаційного аналізу ілюструє реальність. Тому він дозволяє зацікавити студентів у вивченні навчальної дисципліни, сприяє активному засвоєнню знань, навичок збирання, опрацювання та аналізу інформації, розумінню реальної ситуації.

Метод ситуаційного аналізу повинен відповідати таким вимогам: враховувати мету створення, мати відповідний рівень складності, ілюструвати декілька аспектів екологічних проблем, бути актуальним за тематикою, віддзеркалювати типові екологічні ситуації, розвивати аналітичне мислення, провокувати дискусію, мати декілька рішень. Кейс, що пропонується аудиторії, може бути не лише в друкованому вигляді: доцільно використовувати таблиці, фотокартки, діаграми, що унаочнить подану інформацію та зробить її цікавішою.

Основними функціями кейс-методу у навчальних проектах є: навчити учасників проекту вирішувати складні неструктуровані проблеми; аналізувати й обробляти інформацію; використовувати в реальному житті одержані навички; дотримуватися у вирішенні певної проблеми творчого підходу; вміти вести дискусію та переконувати інших; вміти слухати, оцінювати поведінку інших людей та контролювати власну.

Кейс-метод незамінний, якщо необхідно зрозуміти, наскільки успішно майбутній фахівець здатний вирішувати аналітичні, стратегічні або управлінські завдання: решта методів оцінювання в кращому разі виявить наявність або відсутність відповідних професійних знань і здібностей, і лише кейси можуть показати, як вони використовуватимуться в реальній екологічній ситуації.

Ще однією перевагою кейс-метода є можливість оцінити, чи справиться майбутній фахівець з тими завданнями, які йому ще не доводилося вирішувати. Уміння користуватися теорією, звернення до фактичного матеріалу, ситуаційний аналіз – ось найважливіші характеристики кейс-метода. Проте в нашій практиці основним його призначенням було – розвивати у майбутніх фахівців з УЕБ здатність детально опрацьовувати різні проблеми і знаходити оригінальні управлінські рішення.

Кейси вчать ухвалювати рішення, і в цьому, напевно, їх найбільша цінність для професійної підготовки майбутніх управлінців у галузі екологічної безпеки. Проте процес обговорення конкретної ситуації не повинен фіксувати лише розуміння певних питань. Для того, щоб навчання за допомогою кейс-метода стало ефективнішим, студентам належить навчитися глибоко осмислювати проблему і доводити ці роздуми до чітко оформлених рішень, які вони здатні захистити. Необхідність робити альтернативний вибір, обговорювати і критично сприймати варіанти рішень – все це є могутньою рушійною силою навчання майбутніх управлінців.

Пристаючи до вивчення кейса, важливо пам'ятати одну обставину. Кейси описують екологічні ситуації і охоплюють проблеми, які не можна звзвити і вирішувати звичайними методами теоретичного аналізу. Оцінка подій, представлених у кейсах, передбачає процес ухвалення рішень, і тому досягнутий результат за підсумками обговорення кейса не може ототожнюватися з кращим рішенням. Безглуздо чекати кращого рішення або сподіватися на його отримання. Це міркування стосується, насамперед, тих студентів, які звикли працювати з науковими і технічними проблемами, де часто застосовується механістичний підхід з єдиним правильним результатом.

Кейс – це події, описані викладачами для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, залучити майбутніх фахівців до обговорення та аналізу ситуації і ухвалення рішення. Грамотно виготовлений кейс провокує дискусію, прив'язуючи студентів до реальних фактів, дозволяє промодельовувати реальну проблему, з якою надалі доведеться зіткнутися на практиці.

Об'єм кейса може бути різним – від декількох пропозицій на одній сторінці до безлічі сторінок. Проте слід пам'ятати, що великі кейси викликають деякі утруднення в студентів, особливо при роботі вперше. Кейс-метод передбачає не лише наявність банку кейсів, а й методичні рекомендації щодо їх використання, запитання для обговорення, завдання для студентів, дидактичні та інформаційні матеріали.

Фахівці виділяють п'ять ключових критеріїв, за якими можна відрізнити кейс від іншого навчального матеріалу [1-5]:

1. *Джерело*. Джерелом створення будь-якого кейса є люди, які залучені в певну ситуацію, що вимагає рішення.

2. *Процес відбору*. Не існує єдиних підходів до змісту даних, але вони повинні бути реальними для сфери, яку описує кейс, інакше студент втратить інтерес, оскільки все здаватиметься йому нереальним.

3. *Зміст*. Зміст кейса повинен відображати навчальні цілі. Кейс може бути коротким або довгим, може висловлюватися конкретно або узагальнено. Що стосується цифрового матеріалу, то його повинно бути досить для виконання необхідних розрахунків.

4. *Перевірка в аудиторії*. Перевірка в аудиторії – це апробація нового кейса безпосередньо в навчальному процесі або оцінка реакції нової аудиторії на кейс, який раніше розглядався, але для інших груп студентів (іншого ВНЗ, іншого курсу, іншої програми навчання). Вивчення реакції на кейс необхідне для отримання максимального навчального і професійно значущого результату.

5. *Процес застарівання*. Більшість кейсів поступово застарівають, оскільки нова ситуація вимагає нових підходів. Кейси, засновані на історичних подіях, студенти слухають уважно, але дискусія відбувається неактивно, оскільки «це було вже давно». Тому проблеми, що розглянуті в кейсі, мають бути актуальні для сьогодення.

У нашій практиці кейси використовувались на різних стадіях: у процесі навчання і в процесі контролю. Сценарій організації занять представлено нижче.

СЦЕНАРІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З ВИКОРИСТАННЯМ КЕЙС-МЕТОДУ

1. Підготовчий етап.

Педагог готує ситуацію, додаткові інформаційні матеріали, визначає місце заняття в системі навчальної дисципліни, завдання заняття.

2. Ознайомлювальний етап.

На даному етапі відбувається залучення студентів у живе обговорення реальної професійної ситуації.

Введення в ситуацію.

Опис ситуації.

Інформаційний матеріал.

Глосарій.

3. Основний (аналітичний) етап.

– вступне слово викладача;

– розподіл студентів на групи (4-5 чоловік у кожній);

– організація роботи груп:

– короткий виклад членами груп прочитаних матеріалів і їх обговорення;

– виявлення проблемних моментів;

– визначення доповідей.

Перший раунд дискусії – обговорення проблемних моментів в малих групах, пошук аргументів і рішень.

Другий раунд дискусії – представлення результатів аналізу, загальногрупова дискусія, підведення підсумків дискусії і знайдених рішень.

4. Підсумковий етап:

– завершальна презентація результатів аналітичної роботи (студенти можуть дізнатися і порівняти декілька варіантів вирішень однієї проблеми);

– узагальнювальний виступ викладача – аналіз ситуації;

– оцінювання викладачем і студентами найбільш активних учасників дискусій.

Основною метою даного методу є активізація студентів, що, в свою чергу, підвищує ефективність професійного навчання в цілому, а також підвищує рівень навчальної мотивації

за рахунок стимулювання професійного інтересу учасників до навчального процесу. Кейс-метод як форма професійної підготовки майбутніх фахівців з УЕБ дозволяє успішно виконувати наступні завдання:

- оволодіти навичками і прийомами аналізу екологічних ситуацій;
- відпрацювати вміння знаходити додаткову інформацію, необхідну для уточнення початкової ситуації;
- набути навичок застосування теоретичних знань для аналізу практичних проблем;
- наочно представити особливості ухвалення рішення у ситуації невизначеності, а також різні підходи до розробки правил дій, орієнтованих на кінцевий результат;
- набути навичок чіткого і точного викладу власної точки зору в усній і письмовій формі;
- виробити вміння переконливо обґрунтовувати і захищати свою точку зору;
- відпрацювати навички критичного оцінювання точки зору інших;
- навчитися ухвалювати самостійні рішення на основі групового аналізу ситуації;
- навчитися отримувати користь зі своїх і чужих помилок, спираючись на дані зворотного зв'язку.

Висновок. Аналіз педагогічної літератури [1-6] і власний досвід показали, що для успішного впровадження кейс-методу необхідно дотримуватись таких організаційно-методичних умов:

- висока мотивація студентів у навчанні, оскільки їм потрібно оперативно здійснити аналіз конкретної екологічної ситуації, прийняти рішення, виробити рекомендації;
- вироблення рішень з конкретного кейсу найбільш ефективно організовувати в малих підгрупах по 3-5 студентів.

Кейс-метод, як показала практика, стимулює звернення до досвіду інших, прагнення до здобуття теоретичних знань для отримання відповідей на обговорювані питання.

Література:

1. Бойцун Н.Е. Досвід застосування case-study у викладанні дисциплін економічного та менеджерського циклу / Бойцун Н.Е., Момот В.Е. // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць / За редакцією Л.Л.Товажнянського та О.Г.Романовського. – У двох частинах. – Ч.2. – Харків: НТУ «ХП», 2002. – С.320-323.
2. Горбань Г.О. Професійне становлення управлінців під час навчання у вищому навчальному закладі / Горбань Г.О. // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / За ред. Академіка С.Д.Максименка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2007. – Вип.35. – С.260-265.
3. Ковальова С.М. Інноваційні форми та методи професійної кооперативної освіти / С.М.Ковальова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: зб.наук.пр. – Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2008. – №37. – С.130-132.
4. Кравчук Г.О. Методика проведення практичних занять кейс-методом з дисципліни «Основи маркетингу» / Г.О.Кравчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми: Зб.наук. праць. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. – Вип.2, ч.1. – С.103-106.
5. Павленко О.О. Елементи використання методу case studies в навчальному процесі вузу / Павленко О.О. // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред.кол. Гузій Н.В. та ін. – К., НПУ, 1999. – Вип.3. – С.271-276.
6. Самарина С. Методические рекомендации к применению кейсового метода обучения / Самарина С., Калугина С. // Маркетинг в России и за рубежом. – 2000. – №4. – 146 с.

У статті доведена необхідність впровадження в професійну підготовку майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою кейс-метода навчання.

Ключові слова: управління екологічною безпекою, методи ситуативного навчання, інтерактивні технології.

В статье доказана необходимость внедрения в профессиональную подготовку будущих специалистов по управлению экологической безопасностью кейс-метода обучения.

Ключевые слова: управление экологической безопасностью, методы ситуативной учебы, интерактивные технологии.

In the article the necessity of introduction in professional preparation of future specialists is well-proven on a management ecological safety of method case- study.

Keywords: management, methods of situation studies, interactive technologies, ecological safety, case-study.

УДК 378.147 : 46
ББК 74.58+32.973.202.202

Л.С. Євсюкова
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МНС

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації ринку та конкуренції, зближення різних країн за якісним рівнем техніки та технологій найважливішим ресурсом організації є управлінці. Управлінський процес сьогодення характеризується трансформаційними процесами. Це зумовлює розвиток нових підходів до вивчення цілей, змісту, структури, а відповідно й функцій та завдань професійної діяльності менеджера. Крім того, останнім часом дуже чітко окреслена гуманістична спрямованість цієї діяльності. Головною тенденцією, яка зараз активно впроваджується на всіх рівнях управління, стає підхід, що ґрунтується на більш повній реалізації «людських ресурсів».

На особливу увагу заслуговує дослідження процесу професійної підготовки майбутніх фахівців Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС) у контексті удосконалення якості вищої освіти, зокрема післядипломної освіти з підготовки фахівців МНС. Така ситуація обумовлює актуальність формування індивідуального стилю професійного спілкування майбутніх фахівців МНС.

Актуальність проблеми визначається також низкою суперечностей:

- між наявними вимогами щодо удосконалення фахової підготовки та низьким рівнем готовності суб'єктів використовувати професійний стиль діяльності;
- між недостатньою розробленістю проблеми формування індивідуального стилю діяльності майбутніх фахівців МНС та нагальною потребою корегування вже існуючого стилю спілкування у діяльності суб'єктів управління у процесі виконання фахових задач.

Аналіз попередніх досліджень. Професійна діяльність та індивідуальний стиль розглядалися у дослідженнях К. Абульханової-Славської, О. Бодальова, Н. Бордовської, Л. Буєва, З. Войтко, С. Гільманова, Є. Голубєва, Л. Зіміна, І. Зязюна, Є. Клімова та ін.

Аналіз будь-якого виду професійної діяльності у науково-педагогічних дослідженнях базується, в першу чергу, на фундаментальних дослідженнях Л. Виготського, Є. Ільїна, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, а також окремих принципах, що розроблялись Б. Ананьєвим, Р. Гуревичем, Г. Костюком, Р. Кричевським, Б. Ломовим, О. Петровським та ін.

Мета статті: проаналізувати особливості формування індивідуального стилю професійної діяльності та спілкування майбутніх фахівців МНС.

З погляду діяльнісного підходу, що був розроблений С. Рубінштейном [1, с. 93] і його послідовниками, діяльність характеризується насамперед такими особливостями:

- це завжди діяльність суб'єкта, не існує безсуб'єктної діяльності;
- діяльність – це взаємодія суб'єкта та об'єкта, тобто вона є предметною, змістовною;